

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Berättelse

om

WENERSBORGS

på reallinien fullständiga elementarläroverk

under läsåret 1861—1862,

jemte

en kort framställning af denna skolas öden och förändringar under föregående tid,

tillika med

inbjudning

till

afhörandet af årsexamen vid nämnde läroverk,

af

CARL SAMUEL HULTSTRÖM

läroverkets rektor.

Wenersborg.

Bagge och Pettersons officin, 1862.

I.

Wenersborgs skola under föregående tid.

Emedan med nästkommande läsår härvarande elementarläroverk inträder uti ett nytt stadium, såsom, enligt rikets ständers af Kongl. Maj:t den 24 maj 1861 sanktionerade beslut, då skolande vara utvidgadt till fullständighet äfven på klassiska linien, synes det icke vara oegentligt, att, i sammanhang med den föreskrifna årsberättelsen, lemna en kort framställning af dess öden och förändringar från äldsta till närvarande tid.

För en sådan redogörelse har likväl mött den svårighet, att, enär skolans *alla* handlingar (med undantag endast af en matrikel öfver inskrifne lärjungar från och med höstterminen 1821) gått förlorade vid 1834 års eldsvåda, inga upplysningar för den föregående tiden varit att hemta ur skolans arkiv; hvarföre, då jag äfven saknat tillgång till andra källor, jag, för hvad som här i detta afseende kommer att meddelas, står i utslutande förbindelse till herr kontraktsprosten och kyrkoherden, magr Joh. W. Warholm i Gudhem, hvilken ur sina rika samlingar beredvilligt lemnat begärda uppgifter.

Efter år 1840 böra förhållandena vara af mig desto närmare kända, som jag allt sedan dess varit läroverkets rektor.

När härvarande skola först inrättades, kan icke uppgifvas, emedan Skara konsistorii protokoller, som ligga till grund för här meddelade underrättelser, ej taga sin början förrän 1652; men troligen skedde det icke långt efter 1642, då staden från Brette (eller Brätte) flyttades till sin nuvarande plats. Den förste bekante skolmästaren är *Petrus Andrew*, död 1653. Han efterträddes af *Sveno Jonæ Collin* (Wennergrenarnes stamfader), som sedan blef komminister i Wenersborg 1661 och dog 1679. Efter honom kom *Andr. Andr. Gothander*, på hvilken Wenersborgsboarne klagade, "att han illa behandlade deras barn", hvarföre han fick afsked 1667 och sedermera blef komminister i Slöta. Vidare: *Andr. Jac. Gadd*, "en mycket meriterad man och dertill en qvick karl", var skolmästare 1667—77 och dog som kyrkoherde i Hvarf 1698. Sedermera förestods tjensten af stadskomministern *Sveno Collin* till hans död 1679, då *Nils Bark* blef pedagog. På honom klagade borgerskapet, att "han sätter på sig värjan, binder upp håret och går ut att spatsera"; han lemnade tjensten redan 1682 och blef krigsprest. Efterträdaren *Jacob Gothlander* förmanades att "afklippa sitt långa hår och bortlägga det stora halsduksbandet"; klagade 1690, att "han var utsatt för hat och förföljelse"; blef komminister i Wassända 1691 och dog 1706. *Petrus Rhodin*, "en gudfruktig, redlig och from man", var pedagog från 1691 till 1696, då han blef komminister i Wenersborg; död 1698. Under efterträdaren *Erik Tengman*, 1696—1701, klagades, att "det går mycket illa till vid skolan, emedan T. ej går dit, så länge han är i tvist med rådman Ekman". Vid afträdesexamen 1701 visade sig dock, att han "ej varit så oflitig som man skyllat honom för". Han dog som kyrkoherde i Dimbo 1731. *Brynolf Enegren* efterträdde Tengman 1701 och blef komminister i Flo 1707. Under hans tid råkade skolan alldeles i förfall, så att han till slut inga lärjungar hade; utan borgerskapet skickade sina barn till pastorsadjunkten Österplan, som vunnit deras förtroende och begärdes till herr Bryngels efterträdare.

År 1707 synes Wenersborgs skola åter hafva blifvit upprättad och försedd med rektor och en kollega. Men här är, tyvärr, en lucka i konsistorii protokoller, så att ingenting kan bestämdt sägas. Alltifrån denna tid hafva emellertid filos. magistrar varit skolans föreståndare.

Rektorer.

Den förste var mag:r *Jonas Sidrenius* 1708—09, blef härifrån konsistorii-notarie i Skara och dog som 2:dre theol. lektor 1734. Derefter:

Mag:r *Johan Rydhenius* 1709—15. Kyrkoherde i Hjerpås, död 1716.

Mag:r *Lars Åkerman* 1715—23. Kyrkoherde i Mellby, död 1748. Han förde sitt em-bete med all saktmodighet och lärdom, hade lätta och angenäma embetsgåfvor.

Mag:r *Christofer Rydhell* 1723—31. Kontraktsprest och kyrkoherde i Yllestad, död 1759.

Mag:r *Petrus Darelius* 1731—37. Kyrkoherde i Ekby, död 1743.

Mag:r *Petrus Scarin* 1737—42. Kyrkoherde i Blidsberg, död 1764. En lärd man, med flere lärda och utmärkta söner.

Mag:r *Sven Fægersten* 1742—48. Kyrkoherde i Hellstad, död 1765.

Mag:r *Carl Fægersten* 1748—60. Kyrkoherde i Rackeby, död 1764.

Mag:r *Peter Wennerlund* 1761—71. Kyrkoherde i Yllestad, död 1795. En vänlig, jemn och flitig man.

Mag:r *Erik Östman* 1771—77. Prost och kyrkoherde i Saleby, död 1803. En vördnadsvärd lärare.

Mag:r *Jonas Tengborg* 1777—84. Kyrkoherde i Norunga, död 1788. En ovanligt verk-sam man, mycket skicklig i naturalhistorien, sång och musik.

Mag:r *And. Salmenius* 1784. Död 1832.

Mag:r *Pehr Selander* 1833—40. Prost och kyrkoherde i Jung.

Hvad dessa rektorer utträttat till skolans bästa, och hurudant läroverket varit under deras tid, synes ej af konsistorii protokoller, emedan hvarken beröm eller tadel i detta afseende förekommer.

Kolleger.

Ända till år 1707 hade skolan blott en skolmästare eller "pædagogus" (så kallas förut nämnde Petrus Rhodin i V. G. Nations matrikel). Derefter tillsattes och aflönades ända till sista reglering (med 100 r:dr banko) på församlingens bekostnad en kollega, "enskildt för stadens mindre barn". — Genom 1820 års skolordning blef skolan, såsom lägre lär-domsskola, försedd med 2:ne kolleger. Den förste bekante är:

Sveno Ben. Sunnerdahl, som år 1709 antogs till medhjelpare vid skolan, blef kollega 1717 och slutligen tullförvaltare i Wenersborg.

Anders Almgren kom efter Sunnerdahl och blef komminister i Wenersborg 1729. Död 1734.

Joh. Abelin 1730—35. Äfven komminister i Wenersborg, död 1735.

Erik Berggrön 1736—38. Komminister i Flo, död 1754.

Anders Fægermark 1738—54. Blef entledigad och af magistraten med pension försedd.

Mag:r *Peter Wennerlund* 1754—61. Sedan rektor.

Mag:r *Peter Twet* 1761—64. Var mycket oordentlig och måste lemna tjensten. Han dog i elände 1778.

Mag:r *Pet. Lor. Lillgegren* 1764—66. Komminister i Wassända, död 1812.

Petr. Erl. Kjellberg 1766. Tog afsked 1777. Död 1794.

Mag:r *And. Salmenius* 1777—84. Sedan rektor.

Peter Mellin 1784. Skolmästare i Falköping, död 1835.

- Olof Dahllöf* 1784—94. Prost och kyrkoherde i Mellby, död 1837.
Lars Benj. Kyllin 1794—96. Prost och kyrkoherde i Herljunga, död 1845.
Magnus Wennberg 1796—1802. Komminister i Mellby, död 1822.
 Mag:r *Joh. Helamb* 1803—06. Kyrkoherde i Eriksberg, död 1826.
Pehr Daniel Mellbin 1806—10. Komminister i Tunhem, död 1849.
Carl Magnus Löhner 1811—17. Kyrkoherde i Börstig, död 1854.
Anders Lundholm 1818—25. Kyrkoherde i Dimbo.
Bengt E. Böld 1820. Död 1825.
 Mag:r *Pehr Selander* 1826—34. Sedan rektor.
 Mag:r *Johan Gustaf Lokrantz* 1826. Död 1828.
 Mag:r *Johan Jacob Wendels* 1829—32. Kyrkoherde i Fägred.
 Mag:r *Jonas Georg Salander* 1833—35. Konrektor i Skara.
 Mag:r *Erik Emanuel Wennerholm* 1834—46. (Se nedanför.)
Gustaf Gideon Norlin 1835—50. (d.o.)
-

Genom Kongl. brefvet af den 1 november 1839 förvandlades den dåvarande lägre lärdomsskolan med 3 klasser till en högre fullständig, af 4 klasser bestående, apologisti, hvars omfattning och ändamål i nämnde Kongl. bref uttryckes sålunda: "I afseende på de läroämnen, hvaruti undervisning i de fullständiga och nya apologistskolorna skall meddelas, hafve Wi velat i allmänhet föreskrifva, det undervisning skall lemnas, utom i modersmålet, uti tyska, fransyska och engelska språken, både i läsning och skrifning, samt för öfrigt i alla de vetenskaper och ämnen och till den grad, som för studentexamen erfordras, samt att, vid de med lärdomsskolorne förenade apologistier, undervisning uti de gamla språken icke meddelas; hvaremot uti de apologistskolor, som ifrån lärdomsskolor dertill skola förvandlas, nemligen uti Westervik, Wenersborg och Sundsvall, tillfälle bör beredas för dem, som sådant önska, att inhemta latinska språkets första elementer, likväl med rättighet för alla till full dispens från detta språk".

Den sålunda anordnade nya skolan började icke sin hela verksamhet förr än med höstterminen 1840, emedan först då den vakanta rektors- och den nya kollegatjensten hunnit tillsättas. Till följe af stadgandet om det latinska språket, lästes detta språk under första terminen i skolans alla 4 klasser. Erfarenheten bekräftade dock genast, hvad som redan på förhand kunde förutses, nemligen att det måste föranleda konfusion hos 1:a klassens 8- å 10-åriga lärjungar att samtidigt börja 3:ne språks grammatik, nemligen modersmålet, det tyska och det latinska, helst de begagnade språklärarne, redan i de första frågorne, voro uppställda efter olika indelningsgrunder. Derföre medgaf, enligt hemställan, h. h. eforus, att, från och med vårterminen 1841, latinska språkets studium skulle inskränkas till de 2:ne högre klasserna, hvarigenom, utom annan fördel, äfven vanns en successivitet i afseende på språkstudierna, då i 1:a klassen, jemte modersmålet, det tyska inträdde såsom ett passande gemensamt grundspråk, hvartill i 2:a klassen kom det franska, i 3:dje (valfritt) det latinska, samt slutligen i rektorsklass det engelska. Oaktadt detta medgifvande, medförde dock stadgandet om det latinska språket, såsom valfritt läroämne, — i synnerhet under de 2:ne första åren, då lärarne blott voro 4 — den största svårighet, på det icke latinarne antingen skulle stå tillbaka uti andra stycken eller ock inkräkta tid på de rena apologisternas bekostnad. För att, så mycket som möjligt, sammanjemka dessas olika intressen, förenades latinets med de matematiska ämnena, på det sätt, att de lärjungar, hvilka icke läste latin, under den tid, som upptogs af latinläsningen, fingo öfva sig med matematiska exempel och problem inom den kurs, som gemensamt var genomgången. Men utom det, att latinarne måste blifva efter uti den af

apologisterne sålunda förvärfvade större praktiska färdighet i sistnämnda afseende, var det icke heller lätt för läraren att dela sin uppmärksamhet åt 2:ne olika ämnen; — och förlusten å ena och andra sidan var tydlig. Derföre, sedan den *förste* duplikanten erhållits, hvilket skedde höstterminen 1842, ställdes, med h. h. efori medgifvande, latinet helt och hållet utom de vanliga, i lagen bestämda 32 lästimmarne i veckan och lästes på de från annan skolläsning fria ons- och lördags eftermiddagar; hvaröfver någon anmärkning syntes destomindre kunna göras, som dels latinläsningen var ett *frivilligt* åtagande, och dels det låg i sakens egen natur, att latinaren måste mera graveras, om han skulle fullkomligt följa med de kamrater, som icke läste latin, uti de öfriga läroämnen.

Svårigheten visade sig ock snart att inom blott 4 klasser, fastän hvardera med 2 ordningar, omfatta *hela* elementarundervisningen; derföre bestämdes först, höstterminen 1843, i rektorsklass 3 ordningar, och sedermera, höstterminen 1844, i 1:a klassen likaledes 3 ordningar. Höstterminen 1846 måste och kunde, sedan med föregående vårtermin en *andre* duplikant blifvit beviljad, inom rektorsklass, utom de 3 ordningarne, bildas en serskild så kallad afgangsfdelning, hvars lärjungar hufvudsakligen voro ställda på fri kursläsning, som af lärarne kontrollerades genom förhör på ons- och lördags eftermiddagar samt söndagarne.

Efter utfärdandet af det Kongl. cirkuläret den 6 juli 1849, fördelades, vid höstterminens början samma år, den förra rektorsklassen med sina 3 ordningar och afgangsfdelningen uti 2:ne serskilda klasser, nemligen den så kallade afgangsklassen och 4:de klassen, hvardera med 2:ne ordningar. Uti dessa båda klasser infördes, från och med höstterminen 1850, då en *tredje* duplikant erhållits, fri ämnesläsning för lärjungarne, i, efter olika omständigheter modifierad, öfverensstämmelse med förhållandet vid nya elementarskolan i Stockholm, hvarom rektor genom föregående vistelse på stället tagit närmare notis. De sålunda förenade 2:ne klasserne kallades med en gemensam benämning: afdelningen med fri ämnesläsning, och inom densamma bestämdes, mot de förra 4 ordningarne svarande, lika många så kallade hufvudkurser, af hvilka, efter tillämpning af 1856 års skolstadga, den 4:de och 3:dje omfattade de pensa, som voro föreskrifna uti 8:de klassen, den 2:a dem uti 7:de klassen och den 1:a dem uti 6:te klassen.

Efter höstterminen 1858, (då skolan, enligt Kongl. brefvet af den 20 mars samma år, förvandlades till dess nya, hittills varande form af på reallinien fullständigt elementarläroverk med en ordinarie lärarepersonal af rektor och 7 kolleger), och af skal, som anföras uti den för läsåret 1858—1859 afgifna årsberättelse, upphäfdes denna under 17 terminer begagnade fria ämnesläsning, och slutna klassläsning återinfördes äfven i skolans högre afdelning. I följd af brist på lokal och ännu mera på behöfliga lärarekrafter hafva de både i 1856 och 1859 års skolstadga bestämde serskilda 5:te och 4:de klasserna måst vara förenade till en gemensam läsafdelning ända till och med vårterminen 1860, hvar-efter, och då med samma års hösttermin anslag lemnats till en behöflig extra-lärare, skolans indelning varit och är i fullkomlig öfverensstämmelse med gällande skolstadgas plan och föreskrift.

Dessa, här i korthet omnämnda, många förändringar ådagalägga, huru svårt det varit, att med den förut befintliga lärarepersonalen hafva kunnat uppfylla skolans ändamål och omfattning. I betraktande bör ock tagas, att, äfven sedan 3:ne duplikanter beviljats, desse icke kunna eller böra bedömas lika med 3 på stat uppförde lärare, alldenstund de, vid första ledighet annorstädes, sökt ordinarie befördran och ofta brutit upp just då de, efter vunnit öfning i sitt kall och inhemtad kännedom af lärjungarne (hvilka äfven blifvit vana vid lärarne), kunnat vara till bästa gagn. Ty lika skadligt ett för mycket stillastående i detta afseende är, lika menligt måste en för stor omsättning af väl friska — men på samma gång oerfarna och oöfvade — krafter inverka på en så ömtålig organisation, som en skola, — och detta icke blott hvad undervisningen, utan äfven hvad som angår de icke

mindre viktiga moraliska och disciplinära förhållandena. Ett bevis på tillståndet i detta afseende är, att under en termin, då en kollegaplats genom dödsfall var vakant, och en kollega af laga skäl hade tjänstledighet, skolan administrerades af 2:ne ordinarie (rektor den ene) och 5 extra lärare, samt att helt nyligen (under sistliden hösttermin), i följd af åtskilliga inträffade förfall, icke mindre än 7 (säger: sju) alldeles nya lärare under samma termin lagt hand vid undervisningen!

Den valfria läsningen af latinska språket har, såsom nyss blifvit nämndt, redan vid skolans första reorganisation medfört betydliga svårigheter. Så länge den fria ämnesläsningen 1850—1858 egde rum, voro dessa mindre, och under denna tid meddelades undervisning äfven i grekiska samt till och med i några fall äfven i hebreiska språket. Från och med vårterminen 1859 hafva uti 7:de och 6:te klasserne de 2:ne sista språken måst helt och hållet uteslutas, och i latinets, såsom de 2:ne sista årsberättelserna visa, har endast ofullständig, offentlig undervisning kunnat kostnadsfritt lemnas på ons- och lördags eftermiddagar, och detta ej längre än till och med vårterminen 1860; hvarefter för de kvarvarande latinläsande lärjungarne kunnat sörjas endast genom privatläsning, sedan Kongl. Maj:t icke funnit skäl att i nåder bevilja de redan under föregående läsår gjorda och för sista både höst- och vårtermin förnyade underdåniga ansökningarne om en extralärare för detta ändamål.

För att styrka min förestående uppgift om den stora omvexling af lärare, som härstädes egt rum, upptagas följande förteckningar:

Ordinarie lärare sedan höstterminen 1840:

Rektor: Mag:r *Carl Samuel Hultström*, 1840—; ännu tjänstgörande.

Kolleger: Mag:r *Erik Emanuel Wennerholm*, 1834—46; befordrad först till rektor i Alingsås och sedan till kyrkoherde i Källby.

Gustaf Gideon Norlin, 1835—50; utnämnd till kyrkoherde i Åsled, död i koleran 1850.

Mag:r *Johan Frans Adolf Sundler*, 1840—54; befordrad först till komminister i Källby och sedan till kyrkoherde i Thun.

Mag:r *Wilhelm Gotthard Baalack*, 1846—57; död i koleran 1857.

Christian August von Sydow, 1852—; ännu tjänstgörande.

Mag:r *Johan Rosell*, 1852; utan tjänstgöring härstädes, transporterad till kollega först i Alingsås och sedan i Skara; i följd af sjukdom tjänstfri.

Mag:r *Carl Gustaf Åhgren*, 1854—; ännu tjänstgörande.

Mag:r *Gustaf Thiodolf Svante Bergman*, 1859—; d:o.

Mag:r *Karl Frithiof Rådberg*, 1859—; d:o, utnämnd lektor härstädes.

Mag:r *Carl Gabriel Roos*, 1859—60; befordrad till lektor i Skara; död 1861.

Mag:r *Carl Oscar Klefbeck*, 1859—60; transporterad till skoladjunkt i Skara.

Mag:r *Nils Conrad Kindberg*, 1859—60; befordrad till lektor i Linköping.

Kand. *Johan Fredrik Kylander*, 1860—; ännu tjänstgörande.

Mag:r *Carl Peter Læstadius*, 1860—61; transporterad till skoladjunkt i Umeå.

Mag:r *Lars Johan Olander*, 1861—; ordinarie här sedan 1861, men tjänstgjort i Skara.

Extra- och vikarierande lärare sedan höstterminen 1842:

(Här upptagas endast de, som erhållit serskildt förordnande af h. h. eforus eller konsistorium, hafvande vid tillfälliga och kortare förfall, vare sig af sjukdom eller för profs

afläggande m. m., flere andra biträden, i synnerhet 2:ne härvarande telegrafassistenter, vid undervisningen blifvit använde.)

(Mag:r <i>W. G. Baalack</i> , under 7 $\frac{2}{3}$ termin; sedermera ordinarie.)		
(<i>C. A. von Sydow</i> ,	12 $\frac{2}{3}$ d:o;	d:o.)
Mag:r <i>G. Hagander</i> ,	1 d:o;	död 1847.
Mag:r <i>C. G. Almqvist</i> ,	2 d:o;	sedermera v. pastor i Skara samt nu komminister i Synnerby.
(Mag:r <i>C. G. Åhgren</i> ,	12 $\frac{2}{3}$ d:o;	sedermera ordinarie.)
Mag:r <i>A. J. Sahlén</i> ,	8 d:o;	befordrad till skoladjunkt och sedermera lektor i Skara.
Mag:r <i>A. W. Nilson</i> ,	1 d:o;	befordrad till rektor i Lidköping.
Mag:r <i>J. Anderson</i> ,	6 d:o;	död såsom duplikant i Borås.
Stud. <i>V. Lindedah</i> ,	1 d:o;	s. m. adjunkt i Skara stift.
(Mag:r <i>G. T. S. Bergman</i> ,	12 d:o;	sedermera ordinarie.)
Mag:r <i>J. U. Sörensson</i> ,	2 d:o;	befordrad till kollega och sedermera rektor i Mariestad.
(Mag:r <i>K. F. Rådberg</i> ,	9 d:o;	sedermera ordinarie.)
Mag:r <i>C. W. Swahn</i> ,	1 d:o;	befordrad till skoladjunkt i Skara.
(Mag:r <i>C. O. Klefbeck</i> ,	5 d:o;	sedermera ordinarie.)
Stud. <i>A. J. C. Lindblad</i> ,	2 d:o;	vik. pedagog i Hjo.
(Mag:r <i>N. C. Kindberg</i> ,	1 $\frac{2}{3}$ d:o;	sedermera ordinarie.)
Mag:r <i>H. E. Wästberg</i> ,	2 d:o;	befordrad till kollega i Mariestad.
(Kand. <i>J. F. Kylander</i> ,	2 d:o;	sedermera ordinarie.)
Stud. <i>J. F. Johanson</i> ,	3 d:o.	
Stud. <i>J. H. Lindquist</i> ,	$\frac{1}{2}$ d:o.	
(Mag:r <i>C. P. Læstadius</i> ,	$\frac{2}{3}$ d:o;	sedermera ordinarie.)
Stud. <i>P. G. Holmlund</i> ,	2 d:o.	
Stud. <i>J. G. O. Linnarsson</i> ,	1 d:o.	
Stud. <i>J. A. Nyberg</i> ,	2 d:o.	
Mag:r <i>A. J. C. Piscator</i> ,	2 d:o.	
Stud. <i>G. W. Högberg</i> ,	$\frac{3}{4}$ d:o.	
Stud. <i>K. F. Kjellberg</i> ,	5 månader	under 2:ne olika terminer.
Stud. <i>W. A. E. Toutin</i> ,	1 termin.	

Öfningslärare sedan höstterminen 1840:

i Sång: n. v. Komministern *G. W. Löfgren*, till 1842.

Mag:r *W. G. Baalack*, 1842—1857.

Mag:r *G. T. S. Bergman*, vårterminen 1858.

Direktören *O. H. Bergqvist*, 1858—; ännu tjänstgörande.

i Gymnastik: n. v. Kaptenen och Riddaren *F. D. Belfrage*, till 1846.

n. v. Materialförvaltaren *O. A. H. Stiberg*, 1846—55, och sedermera 1858—; ännu tjänstgörande.

Löjtnanten *J. Modensvärd*, tillförordnad 1856—57.

i Teckning: Målfärefabrikören *G. E. Löfmarck*, död 1841.

n. v. Bokhandlaren *F. A. Zettergren*, 1842—; ännu tjänstgörande.

n. v. Chefen och Direktören för Kongl. Skogsinstitutet, Öfverjägmästaren och Riddaren *G. Segerdahl*, tillförordnad 1844—45, då herr Zettergren haft tjänstledighet.

Lärjungarnes antal har sedan höstterminen 1840 varit följande:

(De efter 1834 års eldsvåda, från och med höstterminen 1835, i behåll varande och i skolarkivet befintlige examenskataloger visa, under dessa 5 år, ett medeltal af 34,8 lärjungar för hvarje termin.)

1840	höstterminen	inalles: 39;	hvaraf nykomne: 11;	till akademien	afgångne: —
1841	vårterminen	64;	24;		—
	h. t.	74;	12;		—
1842	v. t.	80;	12;		—
	h. t.	100;	27;		—
1843	v. t.	111;	15;		—
	h. t.	114;	15;		—
1844	v. t.	120;	6;		—
	h. t.	136;	27;		1.
1845	v. t.	144;	12;		—
	h. t.	165;	30;		—
1846	v. t.	168;	14;		4.
	h. t.	167;	23;		6.
1847	v. t.	173;	10;		—
	h. t.	169;	20;		3.
1848	v. t.	171;	12;		1.
	h. t.	160;	19;		3.
1849	v. t.	160;	5;		2.
	h. t.	136;	13;		6.
1850	v. t.	127;	6;		—
	h. t.	122;	8;		2.
1851	v. t.	131;	13;		—
	h. t.	132;	15;		5.
1852	v. t.	148;	9;		—
	h. t.	133;	21;		5.
1853	v. t.	137;	10;		5.
	h. t.	134;	10;		1.
1854	v. t.	148;	17;		4.
	h. t.	151;	19;		2.
1855	v. t.	159;	10;		4.
	h. t.	152;	16;		3.
1856	v. t.	148;	8;		1.
	h. t.	144;	13;		2.
1857	v. t.	145;	9;		1.
	h. t.	147;	17;		6.
1858	v. t.	150;	8;		1.
	h. t.	150;	17;		—
1859	v. t.	154;	11;		4.
	h. t.	150;	26;		3.
1860	v. t.	152;	9;		4.
	h. t.	148;	21;		4.
1861	v. t.	155;	11;		3.
	h. t.	173;	36;		1.
1862	v. t.	178;	8;		6.

S:a 655.

S:a 93.

Den till en början efter 1849 märkbara förminskning uti lärjungarnes antal, som synes af denna tabell, finner sin förklaringsgrund uti det Kongl. cirkuräret af den 6 juli nämnde år, hvarigenom vid *alla* läroverk lemnades den dispens från läsning af de gamla språken, som förut varit medgifven endast några få offentliga skolor, och hvilken dispensrätt en tid hitfört lärjungar från långt aflägsna orter. — Att antalet af till akademien afgångne lärjungar endast varit 93 och således utgör en relativt liten procent, har sin orsak uti skolans primitiva inrättning och ändamål, som förnämligast afsett realbildningen, enär lärarekrakterne förut varit otillräckliga att se den klassiska linien tillbörligt till godo. Emellertid hafva 26 lärjungar tagit den så kallade *stora* studentexamen (d. v. s. med latin), och bland dem några äfven i grekiska samt 2:ne till och med i hebreiska, hvilka 2:ne sistnämnde språk kunnat upptagas såsom läroämnen vid undervisningen under den tid, den fria ämnesläsningen tillämpades. Såsom en egen tillfällighet torde ock förtjena anmärkas, att den vid det nu blifvande äfven på klassiska linien fullständiga elementarläroverket *först* utnämnde lektorn, magr *K. F. Rådberg*, varit skolans lärjunge och härifrån afgått till akademien. — För öfrigt hafva de fleste lärjungar gått till olika näringar och praktiska värf: — några förut till handels-, landtbruks- och teknologiska institut, och icke få till sjömansyrket, hvartill sannolikt stadens läge gifvit håg och väckelse. Af detta sednare förhållande har blifvit en följd, att troligen få läroverks f. d. alumner torde vara så vidt kringspredde i världen. En notabilitet bland desse är *Charles John Andersson*, hvilken, sedan han höstterminen 1847 tagit studentexamen, egnat sig åt naturvetenskapliga studier och redan förvärfvat ett namn genom sina forskningar och resor i Afrika, hvarest han nu är bosatt.

Lärjungarnes sedliga uppförande under de här tecknade, sist förflutne 22 åren har, med jmförelsevis få undantag, varit högst tillfredsställande. Detta lyckliga förhållande tillskrifver jag i synnerhet den omständighet, att härvarande läroverk alltid stått under en och samma styrelse och aldrig haft den annorstädes befintliga, numera allmänt upphädda, serskilda afdelning, som kallats gymnasium, en möjligen för sin tid lämplig, men sedermera högst olycksbringande institution, som länge försvarades, emedan den ansågs bereda en successiv öfvergång från skoltvånget till den akademiska friheten, men som i själfva verket grundlagt den penalism, det själfsväld och de oordningar, hvilka vid många af de gamla läroverken från urminnes tider egt rum, och hvaraf efterdyningar ännu förnimmas der, hvarest de gamla gymnasiala traditionerna fortleva. Då sådane aldrig här funnits, har jag varit så lycklig, att jag under min 22-åriga utöfning af rektorsembet icke behöft utfärda och underskrifva någon enda formlig relegationsdom, eller af sådan orsak belasta skolans protokoller med ransakningar och undersökningar, hvilka sedermera qvarstå såsom bittra och obehagliga minnen både för lärare och lärjungar. Det är ock min åsigt, att dessa kraftåtgärder (nemligen relegationerne), om de någon gång *icke kunna* undvikas, böra höra till de utomordentligaste undantagen, emedan de, likasom alla vanhedrande straff, lägga hinder för moralisk förbättring. Då derföre svärare disciplinära fel eller rena vanarter någon gång här förekommit och visat sig, har jag begagnat den utväg, att *enskildt* uppmana föräldrar eller målsmän att *sjelfvilligt* taga de felaktige barnen eller myndlingarne ur skolan, hvilken uppmaning då alltid blifvit följd. Härigenom tror jag mig hafva tillgodosett allas bästa, emedan, äfven på sådant sätt, ett exempel blifvit statueradt, — både till varning för qvarvarande kamrater, som vanligen vetat eller blifvit underrättade om orsaken till den aflägsnades skilsmessa från skolan, — och till straff för den felande, hvilken likväl ej genom en vanhedrande dom blifvit brännmärkt, utan kunnat, förflyttad till annat läroverk, iakttaga ett bättre förhållande, hvilket ock, till min glädje, oftast inträffat.

Skollokalen.

Denna utgjordes före 1834 års brand af ett stenhus med 2:ne lektionsrum, utom bostad för rektor. Efter dess förstörande genom oftanämnde eldsvåda var skolan inhyt uti en provisionel lokal, ända till dess det nuvarande skolhuset, hvartill grunden lades 1841, hunnit blifva färdigt, hvarefter detsamma den 5 juni 1844 af h. h. eforus högtidligen invigdes. Denna byggnad, jemte då äfven nyuppförd gymnastik, var, till en början och efter skolans dåvarande inrättning, fullt tillräcklig; men är det numera icke, hvadan ock redan under förra läsår uti ett angränsande enskildt hus måst förhyras 6 stycken rum, som fortfarande vid undervisningen begagnas. Utrymmet är dock, äfven med detta tillägg, otillräckligt, sedan med sistliden hösttermin lärjungarnes antal blifvit så betydligt ökad; i anledning hvaraf fråga om ny- eller tillbyggnad måst väckas först hos domkapitlet i Skara och sedan hos magistraten härstädes, hvilken sistnämnde auktoritet, efter stadsinnevärnarnes hörande, remitterat frågan till drätselkammarens behandling. Ehuru min enskilda åsigt och öfvertygelse är, att tillbyggnad eller utvidgning af det befintliga skolhuset aldrig kan blifva ändamålsenlig, måste jag dock å andra sidan inse och medgifva både obilligheten och svårigheten för staden, som redan gjort en stor uppoffring för detta ändamål, att belasta sig med en så betydlig utgift, som en nybyggnad måste medföra. Det vore således önskligt, att näst sammanträdande ständer, efter förnyad pröfning af omständigheterna, ville upphäfva det för vissa läroverks utvidgning vid sista riksdag (dock icke enhälligt, utan med 2:ne stånd mot 2:ne) fästade vilkor af byggnadsskyldighet, hvilket vilkor, i sig sjelf obilligt, då förut så många läroverk, äfven i rikets största och rikaste städer (t. ex. Götheborg) för ändamålet erhållit betydliga statsbidrag, är det så mycket mera med afseende på de högre fullständiga läroverken, hvilka icke kunna anses vara till uteslutande gagn för den stad, hvaruti de äro belägna, utan lika mycket för hela den omkringliggande orten. I detta hänseende synes nemligen den rätta grundsatsen vara, att kommunerna åläggas byggnadsskyldighet endast för sina folkskolor, som, då de icke begagnas af andra än kommunernes egna barn, med rätta äro deras ensak; hvaremot byggnader för alla elementarläroverk, i synnerhet de högre (ty 2- å 3-klassiga läroverk fördra dels ej så stora byggnads- och underhållskostnader, och äro dels dessutom mera speciellt till lokalt gagn), böra bekostas af staten. Ehuru härvarande stadsinnevärnare, vid sammanträde den 28 mars 1861, beredvilligt och obetingadt åtogo sig det bestämda vilkoret, så skedde det under den förutsättning, att lärjungarne fortfarande skulle förblifva vid det (enligt föregående tabell) under mera än de 10 sista åren vanliga medel-antal af 150, i hvilket fall den befintliga egna och på stadens bekostnad förhyrda lokalen skulle hafva varit tillräcklig. Men då redan det blott fästade beslutet om läroverkets utvidgning föranledde, vid sista höstterminens början, en så stark tillökning uti lärjungarnes antal, som aldrig förut egt rum, och då det är sannolikt, att sjelfva dess organisation, som med nästkommande termin skall vara verkställd, kommer att medföra en ännu större tillökning, så att möjligen inom kort lärjungarnes antal blifver dubbelt mot hvad det förut varit; så synes skäl vara för handen att konsiderera dessa ändrade förhållanden och att icke anse det skedda åtagandet af byggnadsskyldighet så obligatoriskt, som det annars måste vara.

Stipendier och donationer till läroverket äro följande:

till skolkassan:

Salmeniska donationskapitalet, skänkt af framlidne rektor A. Salmenius, 44 r:dr 21 sk. 4 r:st. banko eller i riksmünt 66,67.

till stipendii-fonden:

- 1) *Ekmanska* stipendiet, skänkt af fändrik Ekman, som bodde i Wenersborg, 33 r:dr 16 sk. banko eller i riksmünt 50,00.
- 2) *Larssonska* dito, skänkt af arbetskarlen Nils Larsson från Uddevalla, 8 r:dr 16 sk. banko eller i riksmünt 12,50.
- 3) *Forsellska* dito, skänkt af rådmannen i Wenersborg Pet. Forssell, 33 r:dr 16 sk. banko eller i riksmünt 50,00.
- 4) *Wennbergiska* dito, skänkt af d. v. kollegan, sedermera stadskomministern M. Wennberg, 11 r:dr 5 sk. 4 r:st. banko eller i riksmünt 16,67.
- 5) *Subskriptions* dito, tillvägabragt 1844 genom subskription vid invigningen af nuvarande skolhus, 775 r:dr banko eller i riksmünt 1162,50.
- 6) *Rektors* dito, skänkt 1846 af nuvarande rektor, 150 r:dr banko eller i riksmünt 225,00.

till bibliotekskassan:

- 1) Frälseräntor af $\frac{1}{4}$ mantal Nyböle och $\frac{3}{4}$ mantal Norre Torp, skänkta af framlidne general-auditören Gyllenheim, enligt taxeringsvärde upptagna till r:dr r:mt 2072,00.
- 2) 8 st. aktier à 100 r:dr banko (skänkta af samme gifvare), 800 r:dr banko eller i riksmünt 1200,00.

(Samme mans till skolan donerade dyrbara boksamling gick förlorad vid 1834 års eldsvåda.)

Dessutom har skolbibliotheket genom testamentarisk disposition af framlidne regementsläkaren och riddaren, doktor G. Sandmark fått, år 1851, emottaga en värderik samling af planschverk, hvaribland "Svensk Botanik" och figurerna till Nilssons Fauna kommit undervisningen i naturalhistorien till direkt gagn.

Slutligen tillägges, att, enligt Kongl. brefvet af den 1 november 1839, för den då anordnade skolan bestämdes en serskild *direktion*, till hvars första ledamöter i nåder utnämndes:

Landshöfdingen och kommandören m. m. *P. Sandelhjelm*, död 1850.

Öfverstelöjtnanten och riddaren *C. A. Warberg*.

Borgmästaren *J. M. Bergius*, död 1854.

Brukspatronen *C. Wikström*, död 1853.

Kontraktsposten m. m. mag:r *C. A. Carlsson*, som äfven var skolans inspektor, död 1858.

Sedermera utnämnde ledamöter äro:

Landshöfdingen och riddaren *B. C. Bergman*.

Häradshöfdingen *A. P. Westman*.

Emedan hvarken i 1856 eller i 1859 års skolstadga förekommer någon bestämmelse om en sådan *direktion*, hafva icke heller några ledamöter derefter blifvit tillsatte.

Efter kontraktsposten *C. A. Carlsson* har kontraktsposten och kyrkoherden i Tunhem, ordensledamoten, theol. doktorn mag:r *N. Wallin* varit läroverkets inspektor.

II.

Årsberättelse.

Sedan till en del i föregående framställning förhållanden, som angå det läsår, för hvilket nu skall redogöras, blifvit vidörde, och deribland i synnerhet svårigheten att tillgodose latinläsningen i 7:de och 6:te klasserna, samt sedan jag tillagt, att, ehuru förnyade underdåniga ansökningar rörande en för detta ändamål nödig extra-lärare blifvit af slagne, Kongl. Maj:t dock genom nådig skrifvelse den 25 sistlidne oktober tillåtit, att af skolkassans medel få aflöna en biträdande lärare i skrifning och räkning för 1:sta klassen, hvars lärjungar uppgått till ett antal af mera än 40, likasom en biträdande lärare vid skolungdomens militäröfningar; öfvergår jag till årsberättelsen i vanlig, föreskrifven ordning:

A) Undervisningen.

- 1) *Lästerminernas början och slut:* höstterminen börj. d. 24 aug.; slut. d. 20 dec.
vårterminen börj. d. 13 jan.; slut. d. 2 juni.
- 2) *Dagliga lärotiden:* fördelad på för- och eftermiddagar, såsom härstädes, utom höstterminen 1860, alltid varit vanligt.

3) *Begagnade läroböcker:*

- I Kristendom: katekesen och Norbecks lärobok i dogmatiken;
 Biblisk historia: Bohms lärobok;
 Kyrkohistoria: Anjous d:o;
 Modersmålet: Filéns d:o;
 Latinska språkets grammatik: Rabes lärobok;
 d:o explikation: Rabes krestomathi, Cornelius Nepos, Julius Cæsar och Ovidius för kl. 3—5; (vid privat undervisning: Cicero de officiis, Livius och Virgilius för klass. 6 och 7);
 Grekiska språkets grammatik: Langes och Rabes läroböcker;
 d:o explikation: Nilsons läsbok och Xenophons Anabasis;
 Tyska språkets grammatik: Lyths lärobok;
 d:o explikation: Lyths krestomathi, Schillers Gesch. des 30-jähr. Kriegs, Wilhelm Tell, Goethes Hermann und Dorothea samt Voss'ens Luise;
 Engelska språkets grammatik: Mays lärobok;
 d:o explikation: Mays krestomathi, Irvings life and voyages of Columbus, Goldsmith's Vicar of Wakefield och Bulwers Zanoni;
 Franska språkets grammatik: Öhrlanders lärobok för klass. 4 och 5, Oldes för kl. 6 och 7;
 d:o explikation: Oldes explikationsöfningar för klass. 4 och 5, Lamartines voyage en orient, Saintines Picciola, Voltaires Charles XII och Henriade samt "variétés littéraires", rédigées par Berndtson, för klass. 6 och 7;
 Matematik: Zweigbergks lärobok i arithmetik, Euclides, Björlings och Rundbäcks läroböcker i algebra, Ekmans och Lindmans i plan trigonometri samt Alreiks i stereometri;

- Naturvetenskap: Berlins läsebok för de lägre; Arrhenii lärobok i botanisk terminologi och Sundevalls i zoologi, samt fysikens grunder af Schabus, öfvers. af Berlin, jemte den sistnämndes lärobok i kemi, för de högre klasserna;
 Svensk historia: Alanders och Ekelunds läroböcker samt den förres läsebok;
 Allmän d:o: Alanders, Palmblads och Pütz' läroböcker;
 Geografi: Wings lärobok för 1:sta och till en del 2:dra klassen;
 Palmblads d:o för de öfriga klasserne;
 Filosofi: Afzelii läroböcker i logik och psykologi.

Uti dessa läroböcker hafva följande lärokurser blifvit genomgångna:

Första klassen:

- Kristendom. Katekes: till 3:dje hufvudstycket. Läsning af psalmer.
 Biblisk historia: gamla testamentets.
 Modersmålet. Språklära: till 10 kapitlet af läroboken.
 Öfningar i ren och tydlig innanläsning samt rättskrifning.
 Berättelser ur nordiska sagohistorien.
 Matematik. Arithmetik: de fyra räknesätten i enkla tal och sorter jemte öfning i hufvudräkning.
 Geometrisk åskådningslära: efter lärarens muntliga föredrag.
 Naturvetenskap. Fysisk geografi: det allmännaste om verdensdelarne samt Sveriges, Norges och Danmarks.
 Historia och Geografi. Historia: Svenska konungalängden.
 Geografi: Sveriges, Norges och Danmarks politiska.

Andra klassen:

- Kristendom. Katekes: från tredje hufvudstycket till slut. Läsning af psalmer.
 Biblisk historia: nya testamentets.
 Modersmålet. Språklära: etymologien samt det allmännaste och viktigaste af syntaxen.
 Öfningar i rättskrifning.
 Berättelser ur nordiska sagohistorien.
 Tyska. Grammatik: formläran till och med regelbundna konjugationen.
 Explikation: de före syntaxen stående explikationsöfningarne.
 Matematik. Arithmetik: de fyra räknesätten i vanliga och decimalbråk samt i sorter.
 Geometrisk åskådningslära: efter lärarens muntliga föredrag.
 Naturvetenskap. Fysisk geografi: det allmännaste om verdensdelarne.
 Botanik: till 4:de kapitlet "om växternas blomställning", efter Arrhenii mindre lärobok, samt Linnés sexualsystem. Insamling jemte beskrifning af växter.
 Historia och Geografi. Historia: till VIII tidehvarvet efter läroboken, jemte muntliga berättelser efter läseboken.
 Geografi: Sveriges politiska efter Palmblads lärobok, och det öfriga af Europas efter Wings.

Tredje klassen:

- Kristendom. Katekes: afslutad och delvis repeterad. Läsning af psalmer.
 Biblisk historia: repetition af läroboken, tillika med de viktigaste af märkningarne.

Modersmålet. Språklära: orthografi, etymologi och syntax samt interpunktionslära med dertill hörande skriföfningar.

Deklamationsöfningar.

Latin. Grammatik: etymologien.

Explikation: de 3 första afdelningarne uti läsboken till Rabes grammatik.

Tyska. Grammatik: hela formläran. Skriföfningar på lärorummet.

Explikation: st. 1—17 uti Lyths krestomathi.

Engelska. Grammatik: uttalsläran.

Explikation: st. 1—14 uti Mays krestomathi.

Mathematik. Arithmetik: repetition af föregående kurser, samt enkel och sammansatt regula de tri.

Geometri: (klassiska linien) de 26 första propositionerna;

(reala d:o) hela första boken af Euclides.

Naturvetenskap. Botanik: Linnés sexualsystem och grunddragen af organografien, efter Arrhenii mindre lärobok, jemte tillämpning deraf på åtskilliga allmänna växter.

Zoologi: inledning till djurrikets kännedom, och de 8 första ordningarne af däggdjuren.

Historia och Geografi. Historia: från reformationstidhvarvet till slut af läroboken, jemte det viktigaste af Gustaf I:s och Erik XIV:s historia efter läseboken.

Geografi: ifrån Norge till sjöar i Tyskland.

Fjerde klassen:

Kristendom. Dogmatik: det viktigaste af de 3 första kapitlen. Katekisation.

12 kapitel af Matthæi evangelium.

Modersmålet. Språklära: lika med tredje klassen.

Smärre uppsatser i form af berättelse eller beskrifning.

Latin. Grammatik: repetition af etymologien; till och med konjunktiven af syntaxen. Skriföfningar på lärorummet.

Explikation: Hamilcar, Hannibal, Miltiades och Aristides uti Cornelius Nepos.

Grekiska. Grammatik: det allmännaste af etymologien, till och med verba contracta.

Explikation: första årskursen af Nilsons läsbok.

Tyska. Grammatik: formläran afslutad och repeterad. De viktigaste reglorna i syntaxen. Skriföfningar på lärorummet.

Explikation: st. 17—28 uti Lyths krestomathi.

Engelska. Grammatik: formläran, till och med den regelbundna konjugationen.

Explikation: st. 14—26 uti Mays krestomathi.

Franska. Grammatik: formläran till hjälpverberna.

Explikation: st. 1—23 af 1:sta afdelningen uti Oldes explikationsöfningar.

Mathematik. Arithmetik: till och med sammansatt regula de tri, jemte repetition af det föregående.

Geometri: (klassiska linien) de två första böckerna af Euclides;

(reala d:o) de tre d:o d:o d:o.

Algebra: de fyra räknesätten i hela tal, och polynomers upplösning i faktorer.

Naturvetenskap. Botanik: Linnés sexualsystem och organografien, efter Arrhenii lärobok, jemte tillämpning deraf på 125 växtarter.

Zoologi: (klassiska linien) inledning till djurrikets kännedom och läran om däggdjuren;

(reala d:o) detsamma och de 6 första ordningarne af foglarne.

Historia och Geografi. Historia: repetition af fäderneslandets, och från början till Makedoniska tiden af den allmänna.
Geografi: från Tyskland till Belgien.

Femte klassen:

- Kristendom. Dogmatik: 6:te, 7:de och 8:de kapitlen. Katekisation.
Kyrkohistoriska berättelser.
10 kapitel af Lukas' evangelium.
- Modersmålet. Lika med föregående klass.
- Latin. Grammatik: syntaxen avslutad. Ett hem-thema hvarje vecka.
Explikation: Timoleon, de Regibus, Hamilcar, Hannibal, Cato och 8 kapitel af Atticus uti Cornelius Nepos, samt kap. 21—43 af 1:sta boken uti Julius Cæsar de bello gallico.
- Grekiska. Grammatik: etymologien avslutad och repeterad.
Explikation: st. 26—40 uti Nilsons läsbok och de 4 första kapitlen af 1:sta boken uti Xenophons Anabasis.
- Tyska. Grammatik: repetition af formläran, samt hela syntaxen. Ett hem-thema hvarje vecka för reallinien.
Explikation: st. 34—43 och 45—49 uti Lyths krestomathi.
- Engelska. Grammatik: avslutad. Skriföfningar på lärorummet.
Explikation: st. 27—30 uti Mays krestomathi, samt de 2 första kapitlen af Columbus.
- Franska. Grammatik: formläran jemte de viktigaste reglorna i syntaxen.
Skriföfningar på lärorummet.
Explikation: st. 9—43 och 73—114 af 2:dra samt st. 1—3 af 3:dje afdelningen uti Oldes explikationsöfningar.
- Mathematik. Arithmetik: avslutad och repeterad.
Geometri: (klass. lin.) de 4 första böckerna af Euclides;
(reala d:o) dessutom den 5:te boken af d:o.
Algebra: (klass. lin.) repetition af det föregående, jemte läran om 1:sta gradens eqvationer med en obekant;
(reala d:o) dessutom uppställning och lösning af lättare problemer.
- Naturvetenskap. Botanik: Linnés sexualsystem, organografien och anatomien.
Zoologi: läran om foglarna och amfibierne.
Fysik: framställning af de fysiska grundbegreppen, samt det allmänaste af värmeläran.
- Historia och Geografi. Historia: repetition af fäderneslandets, och från Seleukidiska riket till medeltiden af den allmänna.
Geografi: från Grekland till Asien, samt repetition från lärobokens början till konungariket Würtemberg.

Sjette klassens nedra afdelning:

- Kristendom. Dogmatik: från och med 8:de kap. till och med 10 kap. 23 §.
Kyrkohistoria: från "bild- och helgondyrkan" till 3:dje periodens sednare afdelning.
10 kapitel af Romarebrefvet.
- Modersmålet. Lika med föregående klass, jemte läsning af valda stycken ur Svenska, Norska och Danska litteraturen. En uppsats hvarje vecka.
- Tyska. Grammatik: repetition. Ett hem-thema hvarje vecka.
Explikation: sid. 1—60 (Cottas uppl.) af Schillers Geschichte des 30-jährigen Kriegs och hela Wilhelm Tell.

- Engelska. Grammatik: repetition. Skriföfningar på lärorummet.
 Explikation: kap. 1—13 af Columbus.
- Franska. Grammatik: repetition af formläran efter Öhrlanders, samt till de obestämda pronomina efter Oldes lärobok. Skriföfningar på lärorummet.
 Explikation: från början till "22 Octobre 1832" på V (voyage de Bayruth) uti Lamartine och de fyra första sångerna af Henriaden.
- Mathematik. Geometri: proportionsläran med dess användning på geometrien.
 Algebra: läran om digniteter och rötter, eqvationer af 1:sta och 2:dra graden med en obekant, jemte problemer.
- Naturvetenskap. Botanik: repetition.
 Zoologi: läran om foglarne, amfibierna och fiskarne.
 Fysik: läran om magnetism och elektricitet; de första grunderna af geostatik och hydrostatik, jemte problemer.
 Kemi: inledning och läran om metalloïderna, samt syrorna.
- Historia och Geografi. Historia: repetition af fäderneslandets, efter Alanders och Ekelunds läroböcker, samt från medeltidens början till Hugenottkrigen af den allmänna.
 Geografi: Asien och Afrika.

Sjette klassens öfra afdelning:

- Kristendom. Lika med nedra afdelningen.
- Modersmålet. D:o d:o.
- Tyska. Grammatik: lika med nedra afdelningen.
 Explikation: sid. 73—196 (Cottas uppl.) af Schillers Geschichte des 30-jähr. Kriegs, 4:de och 5:te akterna af Wilhelm Tell och hela Hermann und Dorothea.
- Engelska. Grammatik: lika med nedra afdelningen.
 Explikation: kap. 11—40 af Columbus.
- Franska. Grammatik: till och med om bruket af infinitiven. Skriföfningar på lärorummet.
 Explikation: från V (voyage de Bayruth) till slut uti Lamartine och från 4:de sången till slut af Henriaden.
- Mathematik. Geometri: repetition af nedra afdelningens kurs, jemte lösning af lättare geometriska problemer.
 Algebra: läran om 1:sta och 2:dra gradens eqvationer med flera obekanta, jemte problemer.
- Naturvetenskap. Lika med nedra afdelningen.
- Historia och Geografi. Historia: repetition af fäderneslandets, och från nyare historiens början till England af den allmänna.
 Geografi: från Norra Amerika till lärobokens slut, samt repetition från början af densamma till Tyskland.

Sjunde klassens nedra afdelning:

- Kristendom. Dogmatik: afslutad och repeterad.
 Kyrkohistoria: afslutad och delvis repeterad.
- Modersmålet. Lika med 6:te klassen, dock med den skillnad, att de skriftliga uppsatserna varit utförligare och, enligt skolstadgans undervisningsplan, förekommit blott hvarannan vecka.
- (Tyska. Kursiv läsning ur Schiller.)

- Engelska. Grammatik: repetition. Skriföfningar på lärorummet.
 Explikation: från 31 kap. af Columbus till slut, samt de 22 första kapitlen af Vicar of Wakefield.
- Franska. Grammatik: repetition af formläran; uti syntaxen till 9:de kap. (om de oföränderliga ordslagen). Ett hem-thema hvarje vecka.
 Explikation: från VIII (ruines de Balbek) till slut uti Lamartine, från 8:de sången till slut af Henriaden och hela Picciola.
- Mathematik. Geometri: stereometri och lösning af problemers.
 Algebra: eqvationer af 1:sta och 2:dra graden med flera obekanta, jemte problemers, läran om progressioner och logarithmer, tillika med öfning i logarithm-tabellernas bruk.
- Naturvetenskap. Botanik: repetition.
 Zoologi: läran om de vertebrerade djuren och grunddragen af läran om de icke vertebrerade djuren.
 Fysik: lika med 6:te klassen.
 Kemi: d:o d:o.
- Historia och Geografi. Historia: från Spanien till lärobokens slut, samt repetition af gamla historien.
 Geografi: repetition.
- Filosofisk propædeutik. Logik: elementarläran.

Sjunde klassens öfra afdelning:

- Kristendom. Lika med nedra afdelningen.
 Modersmålet. D:o d:o.
 (Tyska. Kursiv läsning ur olika författare.)
- Engelska. Grammatik: lika med nedra afdelningen.
 Explikation: från 27 kap. till slut af Vicar of Wakefield och 1:a boken af Bulwers Zanoni.
- Franska. Grammatik: avslutad och repeterad. Ett hem-thema hvarje vecka.
 Explikation: från 3:dje boken till slut af Picciola, 2 livraisons af "variétés littéraires" och 4 böcker af Charles XII.
- Mathematik. Lika med nedra afdelningen, samt plan trigonometri.
- Naturvetenskap. Lika med nedra afdelningen.
- Historia och Geografi. Repetition af hela lärokursen.
- Filosofisk propædeutik. Logik: hela läroboken.
 Psykologi: till och med den theoretiska funktionen.

4) *Förändring i undervisningsplan.* Den enda afvikelse från skolstadgans föreskrift har varit, att en timma under veckan användts i 7:de klassen till kursiv läsning af *tyska* språket, hvilket måhända med 6:te klassen för tidigt helt och hållet lemnas afsides, samt likaledes en timme i 3:dje klassen för klassiska linien till öfning uti *engelska* språkets in-
 nanläsning, enär okunnighet härutinnan varit ett hinder för den privatundervisning, som af de äldre lärjungarne för de yngre, serdeles under ferierne, är nödvändig, men som, utan nämnde insigt, är omöjlig af lärjungar på klassiska linien till realisterne; hvarföre min afsigt är, att ytterligare hemställa, det denna nu i 3:dje klassen, af klassiska linien började läsning af ifrågavarande språk, med en hel eller half timme i veckan, får fortsättas i följande klasser. Fastän denna tid torde synas knapp, anser jag den dock kunna vara någorlunda tillfyllestgörande, emedan lärjungar på klassiska linien i språkligt

bänsende böra i allmänhet stå på en fastare ståndpunkt och således, sedan blott den svårare innanläsningsfärdigheten genom nämnde skolundervisning förvärfvats, kunna, utan öfveranstängning och genom hufvudsakligt sjelfarbete, reda sig med det jemförelsevis så enkla och lätta engelska språket.

5) *Undervisningsskyldighetens fördelning mellan lärarne* har varit på följande sätt:

- Rektor mag:r C. S. Hultström har (17 timmar i veckan) undervisat klass. 6 och 7 uti tyska, engelska och franska språken. Dessutom rättat franska hem-themata af lärjungarne i 7:de klassen.
- 1:ste Kollega C. A. von Sydow (29 timmar i veckan) undervisat klass. 3—7 uti kristendom och modersmålet. Dessutom rättat svenska uppsatser af lärjungarne i 7:de klassens öfra afdelning. (I och för afläggande af disputationsprof för pastoralexamen permitterad under 3 veckor af höstterminen, då komminister A. P. Holmström undervisade i kristendom och telegrafassistent E. Göranson i modersmålet; under 1 vecka af vårterminen, då pastoral-examen aflades, har stud. K. F. Kjellberg tjenstgjort.)
- 2:dre d:o mag:r C. G. Åhgren (29 timmar i veckan) undervisat klass. 3—7 uti historia och geografi, samt klass. 3 uti latinska språket. Dessutom rättat svenska uppsatser af lärjungarne i 7:de klassens nedra afdelning.
- 3:dje d:o mag:r G. T. S. Bergman (28 timmar i veckan) undervisat klass. 3—5 uti tyska, engelska och franska språken. Dessutom rättat tyska hem-themata af lärjungarne i 5:te klassen.
- 4:de d:o mag:r K. F. Rådberg (28 timmar i veckan) undervisat klass. 5—7 uti matematik och fysik. Dessutom rättat tyska hem-themata af lärjungarne i 6:te klassen. (I och för afläggande af lektorsprof permitterad under 2 månader af vårterminen, då stud. K. F. Kjellberg, enligt förordnande, tjenstgjort.)
- 5:te d:o fil. kand. J. F. Kylander (29 timmar i veckan) undervisat klass. 4 och 5 uti latin och grekiska, samt klass. 7 uti filosofisk propædeutik. Dessutom rättat latinska hem-themata af lärjungarne i 5:te klassen.
- 6:te d:o mag:r C. P. Læstadius (29 timmar i veckan) undervisat klass. 3 och 4 uti matematik, klass. 3—7 uti naturalhistoria, samt klass. 6 och 7 uti kemi. Dessutom rättat svenska uppsatser af lärjungarne i 6:te klassen. (Tillträdt skoladjunktstjänst i Umeå den 1 sistl. november; i och för flyttning permitterad under oktober månad, då, innan den tillförordnade vikariens ankomst, e. o. kammarskrifvaren G. H. Gasslander undervisade uti matematik äfven i högre klasser, och mag:r Rådberg, genom utbyte af timmar, uti naturalhistoria och kemi.)
- (7:de d:o mag:r L. J. Olander har tillträdt kollegatet härstädes den 1 maj 1861, men tjenstgjort vid högre elementarläroverket i Skara.)
- 8:de d:o mag:r A. J. C. Piscator, nyligen utnämnd.
- Vikarierande lärare: 1) apothekaren J. Pyhlson har från medlet af oktober till höstterminens slut bestridt undervisningen i kemi och naturalhistoria för klass. 6 och 7 under vakansen efter mag:r Læstadius.
- 2) stud. G. W. Högberg d:o d:o i matematik för klass. 3 och 4, samt i naturalhistoria för klass. 3—5 under samma vakans.
- 3) stud. J. A. Nyberg tjenstgjort både höst- och vårterminen såsom fast lärare i 2:a klassen. (I och för afläggande af kollegaprof permitterad under 4 veckor af vårterminen, då stud. K. F. Kjellberg, enligt förordnande, läst i hans ställe.)

- 4) mag:r A. J. C. Piscator tjenstgjort likaledes både höst- och vårterminen såsom fast lärare i 1:a klassen. (Under 5 dagars frånvaro i förra månaden, för kollegaprofs afläggande, har examinerade folkskolläraren A. Kempe upprätthållit undervisningen.)
- 5) stud. W. A. E. Toutin under hela vårterminen bestridt tjänstgöringen i vakansen efter mag:r Læstadius.
- 6) stud. K. F. Kjellberg tjenstgjort under vårterminen 2:ne månader för mag:r Rådberg, 4 veckor för vik. läraren Nyberg och 1 vecka för kollega von Sydow.

Dessutom har, enligt tillåtelsen uti ofvannämnde Kongl. skrifvelsen af den 25 sisl. oktober, examinerade folkskolläraren A. Kempe under vårterminen, 8 timmar i hvarje vecka, biträdd vid undervisning uti skrifning och räkning för 1:a klassen.

Öfningslärare: direktör O. H. Bergqvist undervisat i *sång* och *musik*.

materialförvaltare O. A. H. Stiberg d:o i *gymnastik* och *militäröfningar* (i sistnämnde afseende under en tid af vårterminen, på skolkassans bekostnad, biträdd af sergeanten A. W. Hay).

bokhandlare F. A. Zettergren d:o i *teckning*.

De under denna rubrik i föregående årsberättelser upptagne *anordningar* rörande *bön*, *gudstjenst* samt öfningarne i *sång*, *gymnastik* och *teckning* hafva varit oförändrade, så att i sistnämnde afseenden hvarje lärjunge under veckan haft 2:ne timmars undervisning i *sång* och *teckning*, samt 3:ne timmars *gymnastik*, utom militäröfningar på ons- och lördags eftermiddagar under den varmare årstiden; hvarjemte sång- och musikläraren på samma eftermiddagar inöfvat signaler på jägarhorn, samt tillika under vårterminen anordnat början till ett kapell bland skolungdomen af 10 till 12 deltagare, som haft sina öfningar i skolan.

B) Lärarne.

1) *Klassföreståndare:*

Under höstterminen: kollega von Sydow för 7:de klassen.

d:o Ahgren för 6:te d:o.

d:o Bergman för 5:te d:o.

d:o Rådberg för 4:de klassens reala linia.

d:o Kylander för d:o klassiska d:o.

d:o Læstadius och sedermera

vik. kollega Högberg för 3:dje klassen.

d:o Nyberg för 2:dra d:o.

d:o Piscator för 1:sta d:o.

Under vårterminen: förhållandet oförändradt, utom att vik. kollega Toutin varit klassföreståndare för 3:dje klassen.

2) *Förändringar.* Kollega mag:r Læstadius har blifvit transporterad till skoladjunkt i Umeå, kollega mag:r Rådberg befordrad till lektor härstädes i matematik och naturvetenskap, och vik. kollega mag:r Piscator till ordinarie kollega eller adjunkt. Förhållandet med de vikarierande lärarne synes af ofvan upptagna förteckning.

(Till 2:ne lektorsbefattningar, som tillträdas den 1 nästkommande juli med tjänstgöringsskyldighet från och med instundande hösttermin, hafva blifvit utnämnde, uti kristendom, hebreiska språket samt modersmålet och filosofisk propædeutik: skoladjunkten i Skara, mag:r *J. Wallinder*; — uti latinska och grekiska språken samt historia och geografi: akademiedocenten i Upsala, mag:r *J. Svedborg*.)

C) Lärjungarne.

- 1) Inskrifne, höstterminen: 36 lärjungar, af hvilka 2 från andra läroverk, och 34, som endast åtnjutit enskild undervisning. (Dessutom hafva 3:ne lärjungar begagnat den enligt 32 § af gällande skolstadga medgifna tillåtelse att — hvad man kallar — *gå upp* i skolan, d. v. s. att, utan inskrifning, vara närvarande vid lärotimmarne.)
 vårterminen: 8 lärjungar, af hvilka 2 från annat läroverk, och 6 från enskild undervisning. (Dessutom hafva 3 lärjungar fått tillåtelse att *gå upp* i skolan.)
- 2) Afgångne, höstterminen: 12 lärjungar, hvaraf 1 till akademien, 1 till annat läroverk och 10 till näringarne.
 vårterminen: 13 lärjungar, hvaraf 6 till akademien (4 hafva tagit afgangsexamen i förra månad och 2 göra det före terminens slut) och 7 till näringarne.
- 3) Skolafgift, höstterminen: erlagd af 104 lärjungar; derifrån befriade 69.
 vårterminen: d:o af 108 d:o; d:o 70.
- 4) Öfvergång till olika linier: endast en lärjunge, som i 3:dje klassen tillhört reala linien, har, vid flyttning till 4:de klassen, med höstterminen börjat både latin och grekiska.
 Lärjungar, som läsa *latin*, äro: i 3:dje klassen 5, i 6:te klassen 2 och i 7:de klassen 4 (i de båda sistnämnda klasserna blott genom enskild undervisning).
 Lärjungar, som läsa *latin* och *grekiska*, äro: i 4:de klassen 8 och i 5:te klassen 14.
- 5) Antal för vårterminen: i 1:sta klassen 44, i 2:dra d:o 34, i 3:dje d:o 20, i 4:de d:o 23, i 5:te d:o 28, i 6:te d:o 9, i 7:de d:o 20; summa 178.

I afseende på härkomst äro af desse lärjungar: adelssöner 10, ofrälse militärens söner 10, prestsöner 19, civile embetsmäns söner 21, ståndspersoners söner 27, borgares och andre näringsidkares söner 61, hemmansegares söner 18, söner af hemmansbrukare, torpare och arbetare m. fl. 12; summa 178.

De denna rubrik tillhörande tabellariska uppgifter, i öfverensstämmelse med föreskrifvet formulär, hvilka icke kunna blifva fullständiga förr än flyttningen är bestämd, skola efter vårterminens examen, då detta skett, till Kongl. ecklesiastik-departementet öfversändas.

Hvad jag kunnat observera i afseende på den tid, som lärjungar med vanliga naturanlag behöft dagligen använda på hemlexor, äfvensom på de skriftliga arbeten, som blifvit dem ålagdt att i hemmet verkställa, öfverensstämmar med min uppgift i förra årsberättelsen, nemligen att medel-förhållandet torde vara: 1 à 2 timmars dagligt hemarbete för lärjungar uti klass. 1—3, 2½ à 3½ tim. uti klass. 4 och 5 samt 3 à 4 tim. uti klass. 6 och 7.

D) Skollokalen.

Dess otillräcklighet, med den tillökning uti lärjungarnes antal, som med sista hösttermin egt rum och som, vid läroverkets förestående utvidgning till fullständighet äfven på klassiska linien, sannolikt blifver ännu större, har förut blifvit vidrörd. — Det befintliga största rummet, begagnadt vid undervisningen för 7:de klassen och tillika såsom ge-

mensam *bönsal* för alla klasserna, lemna numera *knapp* utrymme för det sistnämnda ändamålet, och har länge bevisat sig vara *alldeles otillräckligt* vid examenstillfällena. Dessutom saknas helt och hållet en nödig, serskild *ritsal*, hvartill 1:sta klassens lektionsrum måst begagnas. Då härtill kommer, att skolans växande både bibliotek och samlingar icke hafva lämpliga eller tillräckliga förvaringsrum, så synes, att en *större* skollokal är af högsta behof påkallad; i hvilket afseende jag upprepar den förut uttryckta önskan, att medel måtte kunna beredas till en fullständig och i allo ändamålsenlig nybyggnad.

E) Undervisningsmaterielen.

1) *Skolbibliotheket* har blifvit förökadt genom de inköp, som kassans tillgångar medgifvit, och hvaribland specificeras: Molbechs Dansk Ordbog, fortsättning af Sundevalls Svenska foglar, von Wrights Skandinaviens fiskar och Kolbs grosser Atlas der Naturgeschichte. Dessutom har *Kongl. Svenska akademien* skänkt: dess handlingar från 1786 delarne: 3, 4 och 5, samt från 1796 delarne: 1, 3—17, 19—25, s: 26 delar; och *Kongl. vetenskapsakademien*: Sveriges ätliga och giftiga svampar, tecknade under ledning af E. Fries, häft. 1 och 2.

2) *Instrumenter* och *apparater* för undervisning uti a) *mathematik*, b) *fysik* och c) *kemi* hafva för det närvarande icke ansetts behöfva någon tillökning.

3) *Naturalhistoriska* och 4) *Andra samlingar* hafva blifvit förökade genom fortfarande skänker, hvarför successiv redogörelse lemnats i stadens tidning.

För lärjungarnes fortsatta *exercisöfningar* hafva under läsåret från Husqvarna faktori inköpts 35 st. nya gevär med bajonetter, så att skolan numera eger 65 st. sådane; hvarjente 2:ne st. jägarhorn anskaffats, för att begagnas till signaler vid de militäriska öfningarne.

Ehuru ingen föreskrift derom blifvit lemnad, torde dock, emedan någon gång officiella upplysningar i detta afseende infordrats, det vara skäl att här upptaga den för nästförflutna kalenderår afgifna

hufvudredogörelse öfver läroverkets kassor och fonder,

som visar följande förhållande:

Debet.	Kontant behållning.	Utlänte kapitaler.	Fordringar.	Summa.	R:mt.
Balans från d. 31 dec. 1860.					
<i>Tillgångar:</i>					
Egna kassan	344,53.	66,67.	0,45.	411,65.	
Premii- och fattigkassan	40,34.			40,34.	
Stipendiifonderna		1,516,67.	49,26.	1,565,93.	
Bibliothekskassan	46,79.	3,571,26.		3,618,05.	
	S:a 431,66.	5,154,60.	49,71.		5,635,97.
<i>Inkomster:</i>					
Egna kassan				1,090,54.	
Premii- och fattigkassan				171,00.	
Stipendiifonderna				91,00.	
Lärarnes aflöningsmedel				14,648,13.	
Bibliothekskassan				255,00.	
				Summa	16,255,67.
				Summa	21,891,64.

Kredit.

Rmt.

Utgifter:

Egna kassan	1,104,46.	
Premii- och fattigkassan	205,85.	
Stipendiifonderna	91,00.	
Lärarnes aflöningsmedel	14,648,13.	
Bibliothekskassan	283,34.	16,332,78.

Balans d. 31 dec. 1861.

Tillgångar:	Kontant behållning.	Utlånte kapitaler.	Fordringar.	Summa.
Egna kassan	330,61.	66,67.	0,45.	397,73.
Premii- och fattigkassan	5,49.			5,49.
Stipendiifonderna		1,516,67.	49,26.	1,565,93.
Bibliothekskassan	3,58.	3,586,13.		3,589,71.
	S:a 339,68.	5,169,47.	49,71.	5,558,86.
			Summa	21,891,64.

F) Examina.

Sedan höstterminen börjat den 24 augusti, afslutades densamma den 20 december genom examen, hvarvid herrar landshöfdingen och kommandören m. m. grefve E. Sparre, öfversten och kommandören m. m. C. S. Sandels, borgmästaren och riddaren A. W. Russberg, förste landtmätaren J. A. Svedberg, brukspatronen J. E. Norström och kyrkoherden, theol. kandidaten mag:r D. R. Warholm af h. h. eforus varit anmodade att närvara.

Vårterminen, som började den 13 januari, skall, sedan läsåret sålunda fortgått under de i skolstadgan föreskrifne 36 läsveckor, afslutas genom examen, hvilken h. h. eforus, efter afgifvet förslag, bestämt till måndagen den 2 nästkommande juni, och hvarvid han inbjudit herrar landshöfdingen och kommandören m. m. grefve E. Sparre, öfversten och kommandören m. m. C. S. Sandels, borgmästaren och riddaren A. W. Russberg, rådmannen C. G. Fridstedt, provinciälläkaren doktor C. F. Kjellberg och kyrkoherden, theol. kandidaten mag:r D. R. Warholm att såsom vittnen komma tillstädes.

Till denna examen, hvilken, jemte dermed i sammanhang stående förrättningar och förevisningar m. m., kommer att försiggå nämnde dag kl. 8—12 f. m. och kl. 3—6 e. m. i den ordning, som genom anslag i skolhuset skall närmare angifvas, likasom till öfvervarande af lärjungarnes slutöfning i gymnastik och exercis aftonen förut kl. 6 söndagen den 1 juni, har jag äran dessutom vördsamt inbjuda såväl läroverksstyrelsen, tillika med ungdomens föräldrar, anhörige och målsmän, som ock alla öfriga den allmänna undervisningens gynnare och vänner.

Wenersborg den 19 maj 1862.